

116. — — Dto Ibid. XI. (1917/18) p. 156—159, 185—187.
 117. — — Dto Ibid. XII. (1918/19) p. 154—157.
 118. — — Dto Ibid. XIII. (1919/20) p. 125—128.
 119. — — Dto Ibid. XIV. (1920/21) p. 129—131.
 120. — — Dto Ibid. XV. (1921/22) p. 111—113.
 121. — — Dto Ibid. XVI. (1922/23) p. 13—17, 300, 304.
 122. — — Dto Ibid. XVII. (1923/24) p. 77—81, 236—240, 242.
 123. — — Dto Ibid. XVIII. (1924/25) p. 186—190.
 124. — — Dto Ibid. XIX. (1925/26) p. 13—17, 165—174.
 125. — — Dto Ibid. XX. (1926/27) p. 43—52, 242—250.

A mezei billegető (*Motacilla flava campestris* Pall.) újabb előfordulásai Magyarországon.

Irta: CSÖRGEY TITUS.

A mezei billegető a magyar madárvilágnak oly kevéssé észlelt jelensége, hogy a legutóbbi évekig csupán egyetlen előfordulása volt ismeretes. Ezt az egyetlen, őszi tollazatú hímét, amelyet a Magyar Nemzeti Múzeum őriz, még PETÉNYI SALAMON gyűjtötte 1842. aug. 20.-án a turócmegyei Stubnya környékén. *Motacilla flava flavicapilla* PET., sárgafejű sárga billegető PET. néven írta le.

84 évnek kellett eltelnie, mire ismét hírt kaptunk felőle, még pedig NAGY LÁSZLÓ r. megfigyelőnk által, aki a Nagykálló mellett levő Császárszálláson lőtt egy hímét 1926. aug. 22.-én. Ez utóbbinak vizsgálata közben rájöttem, hogy az a sárga billegető, amelyet még 1898. szept. 2.-án ejtettem el a Fertő déli partján és amely mindaddig kérdőjeles címkével szerepelt intézetünk börgyűjteményében, szintén mezei billegető. Naplómban kutatva, további adataira is bukkantam. U. i. „1901. április 26.-án egy teljesen zöldfejű és sárga superciliumú példányt hibáztam el.“ Ez is a Fertő déli partjának rétővében történt. A köz. sárga billegetők csapata, amelyhez ez a ritkaság csatlakozott, oly gyorsan hullámozott északi irányban, hogy a nádtorzsák közt alig bírtam nyomába törtetni. Távolról kockáztatott lövésem tehát nem sikerült. Így estem el attól a szerencsétől, hogy a mezei billegető első tavaszi mező hazai példányát is megszerezhessem. Csak 27 év multán, ezidén, 1928. április 23.-án volt újból alkalmam e szép madár tavaszi mezében gyönyörködni. A budapesti „lágymányosi tó“ partján alig 20 lépésnyire tipegett előttem, úgy, hogy 9-szeres távcsövem minden tollát tisztán mutatta. Világos fűzöld feje és élénksárga szemsávja kétségtelenül a mezei billegetőre vallott. Az a körülmény pedig, hogy homloka nem

volt sárga — mint tavasszal a hímeké — valamint, hogy füle táján és nyaka oldalán olajzöldes foltok voltak, mindez tojó voltát bizonyította. Elejtéséről — sajnos — szó sem lehetett a fővárosnak e belső területén.

A fentemlített 2 példányt — a Fertőn, ill. Császárszálláson elejtetteket — összehasonlítás céljából megküldöttem DR. HARTERT ERNŐ-nek, a tringi múzeum igazgatójának is, aki a következőkben volt szives válaszolni: „A két *Motacilla*-t kétségtelenül *M. fl. campestris*-nek kell minősítenünk, mert pontosan megegyeznek 2 ugyanily időbeli tollazatú példányunkkal“.

Az újabb észleleteknek eme halmozódása, — 2 elejtett és 2 észlelt példány, — valamint az a körülmény, hogy a mezei billegető vonulása Lengyelországban rendes jelenség,*) arra vall, hogy e szép madár nálunk inkább csak a megfigyelések hézagossága miatt szerepelt eddig legnagyobb ritkaságaink között. Ajánlatos tehát a sárga billegetőink vonuló csapatait eddiginél nagyobb figyelemmel kísérni. Annál is inkább, mert prizmás távcsöveink segítségével a *M. fl. campestris* életjegyeit, a füzöld fejet és sárga szemsávot a fakóbb őszi tollazaton is felismerhetjük. Még könnyebb ez tavasszal, amikor a hímek homloka és fültája is sárga és a tojók feje is világos füzöld.

A mezei billegető fészkelőterülete HARTERT szerint a Volgától Transkaspiaiáig, HENNICKE szerint Déloroszországtól Turkesztánig terjed. Tehát ezeken a területeken helyettesíti a *Motacilla flava* L.-t, amellyel nem él közös területen s ezért rendszertanilag a hármast névvel jelölt alfaj helye illeti meg.

A hozzá hasonló, de fején kevésbé sárga *Motacilla flava rayi* Bp. pedig Nagybritannia területén helyettesíti a középeurópai *M. flava* L.-t.

Ismerve a Középeurópán átvezető vonulás Északkelet-Dél nyugat irányát, biztosra vehetjük, hogy a nálunk előforduló példányok a keleti alfajnak, tehát a *M. fl. campestris*-nek egyedei.

*) HENNICKE, NAGY NAUMANN, Tom. III. p. 128.

Neueres Vorkommen der gelbköpfigen Schafstelze (*Motacilla flava campestris* Pall.) in Ungarn.

VON TITUS CSÖRGEY.

Die gelbköpfige Schafstelze ist eine so wenig beobachtete Erscheinung der ungarischen Vogelwelt, dass lange Zeit hindurch bloss ein einziges Vorkommen bekannt war. Dieses einzige im Ungarischen National-Museum aufbewahrte Exemplar, ein Männchen im Herbstkleid, wurde noch von SALAMON PETÉNYI am 20. Aug. 1842 in der Nähe von Stubnya im Kom. Turóc gesammelt. Er beschrieb es unter dem Namen *Motacilla flava flavicapilla* PET., gelbköpfige Schafstelze.

84 Jahre vergingen, bis wir wieder Kunde von dieser Schafstelze erhielten, und zwar durch unsern ord. Beobachter LADISLAUS NAGY, der am 22. Aug. 1926 bei Császárszállás neben Nagykálló ein Männchen erlegte. Bei der Untersuchung dieses Exemplares kam ich darauf, dass jene Schafstelze, die ich am 2. Sept. 1898 am Südufer des Fertő-Sees erlegte und deren Zettel in der Balgsammlung unseres Institutes seither immer mit einem Fragezeichen versehen war, ebenfalls eine gelbköpfige *Schafstelze* war. Ich blätterte in meinem Tagebuch nach und fand auch noch andere Daten: „Am 26. April 1901 schoss ich auf ein vollständig grünköpfiges Exemplar mit gelbem Augestreif, fehlte es aber“. Auch dies geschah am südlichen Rande des Fertő. Ein Schwarm gewöhnlicher Schafstelzen, dem sich diese Seltenheit angeschlossen hatte, flog so rasch in nördlicher Richtung davon, dass ich zwischen den Rohrkufen kaum ihrer Spur folgen konnte. Mein von weitem riskierter Schuss ging also fehl. So hatte ich nicht das Glück, das erste vaterländische Exemplar der gelbköpfigen Schafstelze im Frühlingskleide zu erlegen. Erst nach 27 Jahren, heuer am 23. April 1928 hatte ich wieder Gelegenheit, das Frühlingskleid dieses schönen Vogels zu bewundern. Am Ufer des Budapest „Lágymányos“ trippelte es kaum 20 Schritte vor mir herum, so dass mein 9-facher Feldstecher jede einzelne Feder klar zeigte. Der hell grasgrüne Kopf und der lebhaft gelbe Augestreif deuteten ohne jeden Zweifel die gelbköpfige Schafstelze an. Der Umstand aber, dass die Stirn nicht — wie im Frühjahr bei den Männchen — gelb war, ferner die olivengrünen Flecke in der Ohrgegend und an den Halsseiten, bewiesen das weibliche Geschlecht des Vogels. Von einem Erlegen konnte leider im Weichbilde der Hauptstadt nicht die Rede sein.

Die erwähnten 2 Exemplare — vom Fertő-See bzw. Császárszállás — sandte ich zum Vergleichen an Herrn DR. ERNST HARTERT,

dem Direktor des Tringer Museum, welcher die Güte hatte, folgendes zu antworten: „Die beiden Schafstelzen müssen wir ohne Zweifel als *M. fl. campestris* ansprechen, da sie mit 2 im gleichen Kleide befindlichen Exemplaren unserer Sammlung vollkommen übereinstimmen“.

Diese Anhäufung der neueren Beobachtungen, — 2 erlegte und 2 beobachtete Exemplare, — wie auch der Umstand, dass der Zug der gelbköpfigen Schafstelze in Polen eine regelmässige Erscheinung ist (NAUMANN, Naturg. d. Vögel etc. Neu herausg. v. HENNICKE, Tom. III. p. 128) zeugen dafür, dass dieser schöne Vogel bei uns bisher bloss wegen ungenügender Beobachtung zu den grössten Seltenheiten gezählt wurde. Es empfiehlt sich daher, die Schwärme ziehender Schafstelzen in Hinkunft mit noch grösserer Aufmerksamkeit zu beobachten. Umsomehr, als wir mit Hilfe der Prismengläser die Merkmale der *M. fl. campestris*, grasgrünen Kopf und gelben Augenstreif, auch an dem fahleren Herbstkleid erkennen können. Noch leichter ist dies im Frühjahr, wenn auch Stirn und Ohrgegend der Männchen gelb und der Kopf des Weibchens hell grasgrün ist.

Das Brutgebiet der gelbköpfigen Schafstelze erstreckt sich nach Hartert von der Wolga bis Transkaspien, nach NAUMANN von Süd-Russland bis Turkestan. Also vertritt sie in diesen Gebieten die *Motacilla flava* L., mit der sie nicht in gemeinsamen Brutgebieten lebt, und deshalb gebührt ihr in der Systematik der ternäre Subspezies-Name.

Die ihr ähnliche, aber am Kopfe weniger gelbe *Motacilla flava rayi* Bp. vertritt die mitteleuropäische *M. flava* L. in Grossbritannien.

Da die Richtung des über Mitteleuropa führenden Vogelzuges bekanntlich Nordost-Südwest ist, können wir mit Bestimmtheit annehmen, dass die bei uns vorkommenden Exemplare der östlichen Subspezies, also *M. fl. campestris* angehören.

A pásztor madár 1924—26 évi megjelenése Magyarországon.

Irta: SCHENK JAKAB.

4 táblával és 2 szövegábrával.

Az 1907—09. évi tömeges invázió emlékét idézi vissza a pásztor madár 1924—26. évi, tehát szintén három egymásután következő évben való megjelenése. Az 1907—09. évek mindegyikében fészkel is, de a mostani hármas beözönlés idejében csak 1924-ben és 1925-ben. Az invázió most is tömeges volt. Legnagyobb volt az 1925. évi, amikor kb. 15000 párban fészkel, tehát oly mennyiségben, mint eddig még sohasem.